Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

18. října 2016 *

„Řízení o předběžné otázce — Soudní spolupráce v občanských věcech — Právo rozhodné pro pracovní smlouvu — Nařízení (ES) č. 593/2008 — Článek 28 — Působnost ratione temporis — Článek 9 — Pojem ‚imperativní ustanovení' — Použití imperativních ustanovení jiných členských států než státu sídla soudu — Právní úprava členského státu, kterou se snižují platy ve veřejném sektoru z důvodu rozpočtové krize — Povinnost loajální spolupráce"

Ve věci C-135/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud, Německo) ze dne 25. února 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 20. března 2015, v řízení

**Republik Griechenland**

proti

**Grigoriosu Nikiforidisovi,**

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, A. Tizzano, místopředseda, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, předsedové senátů, A. Borg Barthet, A. Arabadžev, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen a C. Lycourgos (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: K. Malacek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 1. února 2016,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za G. Nikiforidise G. Zeugem, Rechtsanwalt,

— za německou vládu T. Henzem, J. Kemper a J. Mentgen, jako zmocněnci,

— za řeckou vládu S. Charitaki a A. Magrippi, jako zmocněnkyněmi,

— za vládu Spojeného království J. Kraehling, jako zmocněnkyní, a M. Gray, barrister,

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem, jako zmocněncem,

* Jednací jazyk: němčina.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 20. dubna 2016,

vydává tento

## Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 4 odst. 3 SEU a dále čl. 9 odst. 3 a článku 28 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6, a oprava v Úř. věst. 2009, L 309, s. 87, dále jen „nařízení Řím I“), kterým byla za podmínek stanovených v jeho článku 24 nahrazena v členských státech Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980 (Úř. věst. 2005, C 169, s. 10, dále jen „Římská úmluva“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Republik Griechenland (Řecká republika) a G. Nikiforidisem, řeckým státním příslušníkem zaměstnaným jako učitel řecké základní školy v Norimberku (Německo), týkajícího se zejména snížení jeho hrubé mzdy poté, co byly v Řecké republice přijaty dva zákony s cílem snížit tamní schodek veřejných financí.

### Právní rámec

*Unijní právo*

Nařízení Řím I

3 Body 6, 7, 16 a 37 nařízení Řím I zní:

„(6) Řádné fungování vnitřního trhu vyžaduje v zájmu zlepšení předvídatelnosti výsledku sporů, jistoty ohledně rozhodného práva a volného pohybu soudních rozhodnutí, aby kolizní normy platné v členských státech určovaly stejný právní řád bez ohledu na zemi soudu, u kterého byla žaloba podána.

(7) Věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [(Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42)] (‚Brusel I‘) a nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro nesmluvní závazkové vztahy [(Úř. věst. 2007, L 199, s 40)] (Řím II).

[…]

(16) Pro přispění k obecnému cíli tohoto nařízení, kterým je právní jistota v evropském prostoru práva, by kolizní normy měly vykazovat vysoký stupeň předvídatelnosti. Soud by však měl mít možnost volného uvážení, aby určil právo, které má k situaci nejužší vazbu.

[…]

(37) Z důvodu veřejného zájmu mohou soudy členských států za výjimečných okolností použít výhradu veřejného pořádku a imperativní ustanovení. Pojem ‚imperativní ustanovení‘ je třeba odlišit od výrazu ‚ustanovení, od nichž se nelze smluvně odchýlit‘, a je třeba jej vymezit úžeji.“

4 Článek 3 nařízení Řím I stanoví:

„1. Smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo jasně vyplývat z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Strany si mohou zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu nebo pouze pro její část.

2. Strany se mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby podle tohoto článku nebo na základě jiných ustanovení tohoto nařízení. Žádná změna rozhodného práva provedená po uzavření smlouvy se nedotýká její formální platnosti podle článku 11 a ani se nepříznivě nedotýká práv třetích osob.

3. V případě, že všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jiné zemi než v zemi, jejíž právo bylo zvoleno, není volbou práva, kterou strany učinily, dotčeno použití ustanovení práva této jiné země, od nichž se nelze smluvně odchýlit.

4. V případě, že […] všechny ostatní prvky pro situaci významné se v okamžiku volby nacházejí v jednom nebo více členských státech, není volbou jiného rozhodného práva stranami, než je právo členského státu, dotčeno použití těch ustanovení práva Společenství, případně v podobě, v jaké je provedeno v členském státě sídla soudu, od nichž se nelze smluvně odchýlit.

5. Existence a platnost souhlasu stran s volbou rozhodného práva se určuje v souladu s články 10, 11 a 13.“

5 Článek 8 nařízení Řím I, nadepsaný „Individuální pracovní smlouvy“, stanoví:

„1. Individuální pracovní smlouva se řídí právem zvoleným stranami v souladu s článkem 3. Tato volba však nesmí zaměstnance zbavit ochrany, kterou mu poskytují ustanovení, od nichž se nelze smluvně odchýlit podle práva, které by v případě neexistence volby bylo použito na základě odstavců 2, 3 a 4 tohoto článku.

2. V míře, ve které nebylo právo rozhodné pro individuální pracovní smlouvu zvoleno stranami, se smlouva řídí právem země, v níž, případně z níž, zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci. Za změnu země obvyklého výkonu práce se nepovažuje, když zaměstnanec dočasně vykonává svou práci v jiné zemi.

3. Nelze-li rozhodné právo na základě odstavce 2 určit, řídí se smlouva právem země, v níž se nachází provozovna, která zaměstnance zaměstnala.

4. Vyplývá-li z celkových okolností, že je smlouva úžeji spojena s jinou zemí, než je země uvedená v odstavcích 2 nebo 3, použije se právo této jiné země.“

6 Článek 9 nařízení Řím I, nadepsaný „Imperativní ustanovení“, stanoví:

„1. Imperativní ustanovení jsou ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů, jako např. jeho politického, společenského a hospodářského uspořádání zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo.

2. Tímto nařízením není v žádném případě dotčeno použití imperativních ustanovení práva země soudu.

3. Rovněž lze použít imperativní ustanovení práva země, v níž mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, pokud tato imperativní ustanovení činí plnění smlouvy protiprávním. Při rozhodování, zda mají být taková ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití nebo nepoužití vyplynout.“

7 Článek 10 nařízení Řím I, nadepsaný „Souhlas stran a materiální platnost“, stanoví:

„1. Existence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné.

2. Vyplývá-li však z okolností, že by nebylo přiměřené určovat účinky chování strany podle práva uvedeného v odstavci 1, může se strana za účelem zjištění, že neprojevila souhlas, odvolat na právo země, v níž se nachází její obvyklé bydliště.“

8 Článek 28 nařízení Řím I, nadepsaný „Časová působnost“, stanoví:

„Toto nařízení se použije na smlouvy uzavřené ode dne 17. prosince 2009.“

Rozhodnutí 2010/320/ES.

9 Dne 10. května 2010 přijala Rada rozhodnutí 2010/320/EU určené Řecku s cílem posílit a prohloubit fiskální dohled a vyzvat Řecko, aby učinilo opatření ke snížení schodku, která jsou považována za nezbytná pro nápravu situace nadměrného schodku (Úř. věst. L 2010, s. 145, oprava v Úř. věst. 2011, L 209, s. 63).

10 V článku 2 rozhodnutí 2010/320 byla tomuto členskému státu uložena mimo jiné povinnost přijmout v průběhu let 2010 a 2011 reformu své mzdové legislativy ve veřejném sektoru zahrnující zejména zavedení jednotných zásad a harmonogramu pro stanovení zjednodušené a jednotné mzdové tabulky pro veřejný sektor, která zajistí, aby platy odrážely produktivitu a svěřené úkoly.

11 Rozhodnutí 2010/320 bylo zrušeno rozhodnutím Rady 2011/734/EU ze dne 12. července 2011 určeným Řecku s cílem posílit a prohloubit fiskální dohled a vyzvat Řecko, aby učinilo opatření ke snížení schodku, která jsou považována za nezbytná pro nápravu situace nadměrného schodku (přepracované znění) (Úř. věst. 2011, L 296, s. 38).

*Římská úmluva*

12 Článek 7 Římské úmluvy, nadepsaný „Imperativní ustanovení“, stanoví:

„1. Použije-li se na základě této úmluvy právo určité země, lze použít imperativní ustanovení práva jiné země, s níž věcné okolnosti úzce souvisí, v rozsahu, v jakém musí být podle práva této jiné země imperativní ustanovení použita bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné. Při rozhodování, zda mají být taková ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití či nepoužití vyplynout.

2. Touto úmluvou není v žádném případě dotčeno použití právních předpisů země soudu za okolností, kdy je jejich použití závazné bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné.“

13 Článek 17 uvedené úmluvy stanoví:

„Tato úmluva se ve smluvním státě vztahuje na smlouvy uzavřené po dni, ke kterému vstoupí pro dotyčný stát v platnost.“

*Vnitrostátní právo*

Německé právo

14 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že do vstupu nařízení Řím I v platnost byly normy německého mezinárodního práva soukromého týkající se smluvních závazkových vztahů obsaženy v § 27 a následujících Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (uvozovací zákon k občanskému zákoníku, dále jen „EGBGB“). Předkládající soud uvádí, že § 34 EGBGB v podstatě nevylučoval možnost zohlednit imperativní ustanovení jiného státu přinejmenším jako skutkové okolnosti v rámci hmotněprávních norem „vyžadujících další upřesnění“.

Řecké právo

15 Během krize spojené s financováním řeckého veřejného dluhu přijala Řecká republika zákon č. 3833/2010 o naléhavých opatřeních k překonání krize veřejných financí (FEK A’ 40/15.03.2010, dále jen „zákon č. 3833/2010“). Článek 1 tohoto zákona, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010, stanoví dvanáctiprocentní snížení odměn všeho druhu, náhrad a platů úředníků a zaměstnanců orgánů veřejné moci. Toto snížení se vztahuje také na zaměstnance, kteří mají s orgánem veřejné moci uzavřen pracovněprávní vztah podle soukromého práva, a má přednost před jakýmkoli ustanovením kolektivní smlouvy či individuální pracovní smlouvy nebo před jakoukoli podmínkou stanovenou v rozhodčím nálezu.

16 Řecká republika dále přijala zákon č. 3845/2010 s názvem „Opatření k použití mechanismu podpory pro řecké hospodářství ze strany zemí Eurozóny a Mezinárodního měnového fondu“ (FEK A’ 65/6.05.2010, dále jen „zákon č. 3845/2010“). Článek 3 tohoto zákona, který nabyl účinnosti dne 1. června 2010, v podstatě stanoví další, tříprocentní snížení platů zaměstnanců uvedených v článku 1 zákona č. 3833/2010.

**Spor v původním řízení a předběžné otázky**

17 Grigorios Nikiforidis je od roku 1996 zaměstnán jako učitel na základní škole v Norimberku, jejímž provozovatelem je Řecká republika. V době od října 2010 do prosince 2012 mu Řecká republika v důsledku zákonů č. 3833/2010 a 3845/2010 přijatých řeckým zákonodárcem snížila hrubou mzdu, která byla předtím vypočítána v souladu s německým kolektivním pracovním právem, o částku 20 262,32 eura. Účelem těchto zákonů bylo provedení dohod, které Řecká republika uzavřela s Evropskou komisí, Evropskou centrální bankou a Mezinárodním měnovým fondem (OSN), a rovněž provedení rozhodnutí 2010/320.

18 G. Nikiforidis podal v Německu žalobu, kterou se domáhal doplacení mzdy za období od října 2010 do prosince 2012 a poskytnutí výplatních pásek.

19 Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud, Německo) zamítl námitku nepřípustnosti, kterou Řecká republika vznesla s poukazem na svou imunitu, a to s odůvodněním, že předmětný pracovněprávní vztah je vztahem soukromoprávním. Dále uvedl, že zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 snižují platy všem zaměstnancům ve veřejné službě Řecké republiky bez ohledu na to, zda tito zaměstnanci svou službu konají na řeckém území nebo v zahraničí. Uvedl, že příslušná ustanovení těchto zákonů naplňují definiční znaky imperativních ustanovení ve smyslu mezinárodního práva soukromého.

20 Podle Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud) je pro řešení sporu v původním řízení rozhodující, zda se zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 mohou přímo či nepřímo použít na pracovněprávní vztah vykonávaný v Německu a podléhající německému právu, které nepřipouští takové snížení platů, k jakému přistoupila Řecká republika, bez dodatku ke smlouvě nebo bez

*Änderungskündigung* (výpověď s nabídkou uzavření nové smlouvy za změněných podmínek). Uvedený soud v této souvislosti poznamenal, že kdyby se na věc v původním řízení nepoužilo nařízení Řím I, dovoloval by mu § 34 EGBGB zohlednit imperativní ustanovení jiného státu.

21 Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud) má za to, že okamžik uzavření pracovní smlouvy ve smyslu článku 28 uvedeného nařízení může být vykládán různě, zvláště jedná-li se o dlouhotrvající pracovněprávní vztahy, a že je tedy zapotřebí určit, zda se toto ustanovení týká pouze původního uzavření smlouvy, nebo zda může též zahrnovat určité změny pracovněprávního vztahu, jako je smluvní změna hrubé mzdy nebo pracovních povinností nebo také pokračování v práci po předchozím porušení smlouvy nebo jiném přerušení plnění smlouvy. Uvedený soud v tomto ohledu zdůrazňuje, že v daném případě byla poslední písemná změna pracovní smlouvy sjednána v roce 2008.

22 Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud) si dále klade otázku, zda musí být čl. 9 odst. 3 nařízení Řím I vykládán restriktivně v tom smyslu, že se lze dovolávat pouze imperativních ustanovení státu sídla soudu nebo státu, ve kterém je smlouva plněna, nebo zda je možné nepřímo zohlednit imperativní ustanovení jiného členského státu.

23 Konečně jak pro případ, že by se použila dřívější ustanovení německého mezinárodního práva soukromého, tak i pro případ, že by bylo třeba použít čl. 9 odst. 3 uvedeného nařízení, bez ohledu na to, zda posledně uvedené ustanovení brání či nebrání zohlednění imperativních ustanovení jiného členského státu než státu sídla soudu nebo státu, ve kterém se nachází místo plnění smlouvy, se Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud) zamýšlí nad tím, jaké důsledky má plnění povinnosti loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU pro řešení sporu v původním řízení. Podle uvedeného soudu by z tohoto požadavku mohla vyplývat povinnost podporovat Řeckou republiku v provádění dohod uzavřených s Komisí, Mezinárodním měnovým fondem (OSN) a Evropskou centrální bankou a v rovněž v provádění rozhodnutí 2010/320, a to tím, že se v rámci věci v původním řízení zohlední zákony č. 3833/2010 a 3845/2010.

24 Za těchto podmínek se Bundesarbeitsgericht (spolkový pracovní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Použije se nařízení Řím I podle jeho článku 28 na pracovněprávní vztahy výlučně tehdy, pokud právní vztah vznikl na základě pracovní smlouvy sjednané po 16. prosinci 2009, nebo má jakákoliv následná dohoda smluvních stran, podle které bude jejich pracovněprávní vztah pokračovat na základě dohodnutých změn nebo beze změn, za následek použitelnost nařízení?

2) Vylučuje čl. 9 odst. 3 nařízení Řím I pouze přímé použití imperativních ustanovení práva jiné země, v níž nemají být nebo nebyly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, nebo vylučuje i nepřímé zohlednění v právu země, jejímž právem se smlouva řídí?

3) Má zásada loajální spolupráce zakotvená v čl. 4 odst. 3 SEU právní význam pro rozhodnutí vnitrostátních soudů, zda je nutné přímo nebo nepřímo použít imperativní ustanovení jiného členského státu?“

## K předběžným otázkám

*K první otázce*

25 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 28 nařízení Řím I vykládán v tom smyslu, že se ustanovení tohoto nařízení použijí pouze na pracovněprávní vztahy vzniklé na základě smlouvy uzavřené po 16. prosinci 2009, nebo že se použijí také na pracovněprávní vztahy založené nejpozději k tomuto datu, jejichž smluvní strany se po tomto datu dohodly, že v nich budou pokračovat, ať už se změnami nebo beze změn.

26 Je třeba uvést, že podle článku 28 nařízení Řím I se toto nařízení použije na smlouvy uzavřené ode dne 17. prosince 2009, přičemž se nečiní rozdíl mezi různými druhy smluv spadajících do věcné působnosti tohoto nařízení. Pracovněprávní vztahy, kterých se uvedená otázka konkrétně týká, tedy rovněž spadají pod toto ustanovení.

27 V daném případě z údajů poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že předmětná pracovní smlouva byla původně uzavřena v průběhu roku 1996, tzn. přede dnem, od kterého je nařízení Řím I použitelné.

28 Po tomto upřesnění je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá z požadavků jednotného použití unijního práva i z požadavků zásady rovnosti, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. července 2008, Kozłowski, C-66/08, EU:C:2008:437, bod 42, a rozsudek ze dne 24. května 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, bod 28).

29 Vzhledem k tomu, že článek 28 nařízení Řím I neodkazuje na právo členských států, je tedy třeba jej vykládat autonomním a jednotným způsobem.

30 Tento závěr není vyvrácen článkem 10 nařízení Řím I, podle kterého se otázky související s existencí a platností smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy určují podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné. Toto ustanovení, které se netýká časové působnosti nařízení Řím I, totiž není pro odpověď na první položenou otázku relevantní.

31 Podle článku 28 nařízení Řím I se má toto nařízení použít pouze na smluvní vztahy vzniklé na základě vzájemného souhlasu smluvních stran, který byl projeven ode dne 17. prosince 2009.

32 K zodpovězení první otázky je však třeba určit, zda změna pracovní smlouvy uzavřené před 17. prosincem 2009, sjednaná smluvními stranami této smlouvy k tomuto datu či později, může vést k závěru, že od uvedeného data došlo mezi těmito smluvními stranami k uzavření nové pracovní smlouvy ve smyslu článku 28 nařízení Řím I, takže by tato smlouva spadala do časové působnosti tohoto nařízení.

33 V tomto ohledu je třeba poukázat na skutečnost, že unijní normotvůrce vyloučil okamžitou použitelnost nařízení Řím I, v jejímž důsledku by do jeho působnosti spadaly budoucí účinky smluv uzavřených před 17. prosincem 2009.

34 Zatímco totiž návrh Komise COM(2005)650 final ze dne 15. prosince 2005 týkající se nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) počítal s tím, že do působnosti uvedeného nařízení budou spadat „smluvní závazkové vztahy, které vznikly po jeho nabytí účinnosti“, byla tato formulace v článku 28 nařízení Řím I nahrazena poukazem na „smlouvy“ uzavřené ode dne 17. prosince 2009. Komisí navrhovaná formulace poukazující na smluvní

závazkové vztahy, které vznikly po nabytí účinnosti uvedeného nařízení, sice vedle smluv uzavřených po tomto datu nabytí účinnosti pokrývala též budoucí účinky smluv uzavřených před tímto datem, tj. závazkové vztahy vzniklé z posledně uvedených smluv po tomto datu nabytí účinnosti, to však neplatí pro znění článku 28 nařízení Řím I, v němž se hovoří výlučně o smlouvách uzavřených ode dne 17. prosince 2009, kdy se uvedené nařízení stalo použitelným v souladu s jeho článkem 29. Z toho plyne, že na rozdíl od úvah předkládajícího soudu ne každá dohoda smluvních stran učiněná po 16. prosinci 2009 o pokračování v plnění dříve uzavřené smlouvy může vést k použitelnosti nařízení Řím I na tento smluvní vztah, aniž to bude odporovat jasně vyjádřené vůli unijního normotvůrce.

35 Takto zvolený přístup by byl zpochybněn, kdyby každá, byť drobná změna učiněná smluvními stranami počínaje 17. prosincem 2009 ve smlouvě, která byla původně uzavřena před tímto datem, stačila k zahrnutí této smlouvy do působnosti tohoto nařízení.

36 Kdyby se dále vycházelo z toho, že každá změna původní smlouvy učiněná vzájemnou dohodou k 17. prosinci 2009 či později způsobuje, že tato smlouva spadá do působnosti tohoto nařízení, a v konečném důsledku podrobuje tuto smlouvu jiným kolizním normám, než které platily v okamžiku jejího původního uzavření, bylo by to v rozporu se zásadou právní jistoty, a konkrétně by to mělo nepříznivé důsledky pro předvídatelnost výsledku sporů a pro jistotu ohledně rozhodného práva, které podle bodu 6 odůvodnění nařízení Řím I patří mezi jeho cíle.

37 Naproti tomu není vyloučeno – jak uvedla Komise ve svém písemném vyjádření – že smlouva uzavřená před 17. prosincem 2009 bude k tomuto datu či později změněna dohodou smluvních stran v takovém rozsahu, že tato změna nebude vyjádřením pouhé aktualizace či úpravy této smlouvy, nýbrž bude vytvářet nový právní vztah mezi těmito smluvními stranami, takže by původní smlouva musela být považována za nahrazenou touto novou smlouvou uzavřenou od tohoto data ve smyslu článku 28 nařízení Řím I.

38 Je na předkládajícím soudu, aby určil, zda byla v projednávané věci smlouva uzavřená mezi G. Nikiforidisem a jeho zaměstnavatelem změněna počínaje 17. prosincem 2009 dohodou smluvních stran v takovémto rozsahu. V opačném případě by nařízení Řím I nebylo na věc v původním řízení použitelné.

39 S ohledem na všechny předchozí úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 28 nařízení Řím I musí být vykládán v tom smyslu, že smluvní pracovněprávní vztah vzniklý před 17. prosincem 2009 je do působnosti tohoto nařízení zahrnut, pouze pokud byl tento vztah v důsledku vzájemného souhlasu smluvních stran, který byl projeven k tomuto datu či později, změněn v takovém rozsahu, že je třeba mít za to, že byla od tohoto data uzavřena nová pracovní smlouva, což přísluší určit předkládajícímu soudu.

*Ke druhé a třetí otázce*

40 Podstatou druhé a třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je zaprvé, zda musí být čl. 9 odst. 3 nařízení Řím I vykládán v tom smyslu, že vylučuje možnost soudu, kterému je věc předložena, přímo či nepřímo zohlednit na základě vnitrostátního práva rozhodného pro smlouvu jiná imperativní ustanovení než imperativní ustanovení státu sídla soudu nebo státu, ve kterém mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, a zadruhé, jaké požadavky případně vyplývají ze zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU, pokud jde o přímé či nepřímé zohlednění těchto jiných imperativních ustanovení soudem, kterému je věc předložena.

41 Podle čl. 9 odst. 1 uvedeného nařízení jsou imperativní ustanovení taková ustanovení, jejichž dodržování je pro stát při ochraně jeho veřejných zájmů zásadní do té míry, že se vyžaduje jejich použití na jakoukoli situaci, která spadá do jejich oblasti působnosti, bez ohledu na právo, které by se jinak na smlouvu podle tohoto nařízení použilo. Odstavec 2 tohoto článku stanoví, že ustanovení

nařízení Řím I nebrání použití imperativních ustanovení státu sídla soudu. Odstavec 3 tohoto článku stanoví, že soud, kterému je věc předložena, může použít imperativní ustanovení práva země, v níž mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, pokud tato imperativní ustanovení činí plnění smlouvy protiprávním. V tomto odstavci 3 se dále upřesňuje, že před rozhodnutím o tom, zda mají být posledně uvedená imperativní ustanovení použita, vezme soud, kterému je věc předložena, v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití nebo nepoužití vyplynout.

42 Pro účely přesného určení působnosti článku 9 tohoto nařízení je třeba poukázat na to, že z čl. 3 odst. 1 – a konkrétně v případě pracovních smluv z čl. 8 odst. 1 – tohoto nařízení vyplývá, že autonomie vůle smluvních stran v otázkách volby rozhodného práva představuje obecnou zásadu zakotvenou nařízením Řím I.

43 Článek 9 nařízení Řím I se od této zásady svobodné volby rozhodného práva smluvními stranami odchyluje. Tato výjimka má za cíl, jak je uvedeno v bodě 37 odůvodnění tohoto nařízení, umožnit soudu, kterému je věc předložena, zohlednit za výjimečných okolností důvody veřejného zájmu.

44 Článek 9 tohoto nařízení musí být coby odchylující se ustanovení vykládán striktně (viz obdobně rozsudek ze dne 17. října 2013, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, bod 49).

45 Z přípravných prací na tomto nařízení dále vyplývá, že unijní normotvůrce měl v úmyslu omezit narušování systému kolizních norem vyvolávané uplatňováním jiných imperativních ustanovení než imperativních ustanovení státu sídla soudu. Zatímco tedy byla v návrhu Komise COM(2005) 650 final převzata z Římské úmluvy možnost použít imperativní ustanovení státu, s nímž předmětná smlouva úzce souvisí, unijní normotvůrce tuto možnost odstranil [viz návrh zprávy Evropského parlamentu k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), 2005/0261(COD), s. 16].

46 Mimoto kdyby bylo soudu, kterému je věc předložena, dovoleno použít imperativní ustanovení, která jsou součástí právního řádu jiných členských států, než které jsou výslovně uvedeny v čl. 9 odst. 2 a 3 nařízení Řím I, mohlo by to být na újmu plnému dosažení obecného cíle tohoto nařízení, kterým je podle bodu 16 jeho odůvodnění právní jistota v evropském prostoru práva.

47 Kdyby se totiž připustilo, že soud, kterému je věc předložena, takovou možnost má, zvýšil by se tím počet imperativních ustanovení použitelných jako odchylná úprava od obecného pravidla zakotveného v čl. 3 odst. 1 tohoto nařízení a konkrétně pro pracovní smlouvy v jeho čl. 8 odst. 1, a mohla by tím tedy být narušena předvídatelnost hmotněprávních norem použitelných na smlouvu.

48 Konečně kdyby byla soudu, kterému je věc předložena, přiznána možnost použít na základě práva rozhodného pro smlouvu jiná imperativní ustanovení, než která jsou uvedena v článku 9 nařízení Řím I, mohl by tím být ohrožen cíl článku 8 tohoto nařízení, kterým je zaručit v co možná nejširší míře dodržování ustanovení zajišťujících ochranu zaměstnance, jež jsou stanovena právem země, ve které vykonává svou pracovní činnost (viz obdobně rozsudek ze dne 15. března 2011, Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, bod 42).

49 Z výše uvedeného vyplývá, že výčet imperativních ustanovení v článku 9 nařízení Řím I, která mohou být použita soudem, jemuž je věc předložena, je výčtem taxativním.

50 Z toho plyne, že článek 9 nařízení Řím I musí být vykládán tak, že vylučuje možnost soudu, jemuž je věc předložena, použít jako právní normu jiná imperativní ustanovení než imperativní ustanovení státu sídla soudu nebo státu, ve kterém mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny. Proto vzhledem k tomu, že podle předkládajícího soudu byla pracovní smlouva G. Nikiforidise plněna

v Německu a předkládající soud je soudem německým, nemůže tento soud v daném případě přímo či nepřímo použít řecká imperativní ustanovení, o nichž se zmiňuje v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

51 Článek 9 uvedeného nařízení naproti tomu nebrání tomu, aby byla imperativní ustanovení jiného státu než státu sídla soudu nebo státu, ve kterém mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, zohledněna jakožto skutková okolnost, pokud to stanoví hmotněprávní norma práva, které je podle ustanovení tohoto nařízení pro smlouvu rozhodné.

52 Nařízení Řím I totiž harmonizuje kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy, a nikoli hmotněprávní normy smluvního práva. Pokud posledně uvedené normy ukládají soudu, jemuž byla věc předložena, aby imperativní ustanovení, které je součástí právního řádu jiného státu než státu sídla soudu nebo státu, ve kterém se uskutečňuje smluvní plnění, zohlednil jakožto skutkovou okolnost, nemůže článek 9 tohoto nařízení bránit tomu, aby soud, jemuž byla věc předložena, tuto skutkovou okolnost zohlednil.

53 Za těchto podmínek je na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 mohou být zohledněny v rámci posuzování skutkových okolností předmětné věci relevantních z hlediska hmotného práva použitelného na pracovní smlouvu, o niž jde ve věci v původním řízení.

54 Zkoumáním zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 SEU nelze dospět k odlišnému závěru. Tato zásada totiž členskému státu nedovoluje obejít povinnosti, které mu ukládá unijní právo, a nemůže tedy předkládajícímu soudu umožnit, aby odhlédl od taxativní povahy výčtu použitelných imperativních ustanovení v článku 9 nařízení Řím I, a namísto toho použil jako právní normu řecká imperativní ustanovení, o která jde ve věci v původním řízení (viz obdobně rozsudek ze dne 23. ledna 2014, Manzi a Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, bod 40).

55 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na druhou a třetí otázku odpovědět tak, že čl. 9 odst. 3 nařízení Řím I musí být vykládán v tom smyslu, že vylučuje možnost soudu, jemuž je věc předložena, použít jako právní normu jiná imperativní ustanovení než imperativní ustanovení státu sídla soudu nebo státu, ve kterém mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, avšak nebrání tomu, aby tento soud zohlednil tato jiná imperativní ustanovení jakožto skutkovou okolnost, pokud to stanoví vnitrostátní právo, které je podle ustanovení tohoto nařízení pro smlouvu rozhodné. Tento výklad není zpochybněn zásadou loajální spolupráce zakotvenou v čl. 4 odst. 3 SEU.

## K nákladům řízení

56 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

**1) Článek 28 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) musí být vykládán v tom smyslu, že smluvní pracovněprávní vztah vzniklý před 17. prosincem 2009 je do působnosti tohoto nařízení zahrnut, pouze pokud byl tento vztah v důsledku vzájemného souhlasu smluvních stran, který byl projeven k tomuto datu či později, změněn v takovém rozsahu, že je třeba mít za to, že byla od tohoto data uzavřena nová pracovní smlouva, což přísluší určit předkládajícímu soudu.**

2) **Článek 9 odst. 3 nařízení č. 593/2008 musí být vykládán v tom smyslu, že vylučuje možnost soudu, jemuž je věc předložena, použít jako právní normu jiná imperativní ustanovení než imperativní ustanovení státu sídla soudu nebo státu, ve kterém mají být nebo byly povinnosti vyplývající ze smlouvy splněny, avšak nebrání tomu, aby tento soud zohlednil tato jiná imperativní ustanovení jakožto skutkovou okolnost, pokud to stanoví vnitrostátní právo, které je podle ustanovení tohoto nařízení pro smlouvu rozhodné. Tento výklad není zpochybněn zásadou loajální spolupráce zakotvenou v čl. 4 odst. 3 SEU.**

Podpisy.